

มังกรฝั่งตะวันตก จุดเริ่มและพัฒนาการ

ศาสตราจารย์ ดร.ลัญฉะวัต นิมมานรตนกุล

๕ มังกรฝั่งตะวันตก : จุดเริ่มและพัฒนาการ

Western Dragons: Origins and Historical Development

เรียบเรียงโดย : ศาสตราจารย์ ดร.ลัญฉะวัต นิมมานรตนกุล

1. จุดกำเนิดของมังกรฝั่งตะวันตก : จากงูอสูรสู่สัตว์ในตำนาน

คำว่า “Dragon” ที่เรารู้จักในโลกตะวันตกมีรากศัพท์จากภาษากรีกโบราณว่า “Drakōn” (δράκων) ซึ่งหมายถึง “งูขนาดใหญ่ที่มีพลังเหนือธรรมชาติ” ในช่วงแรก มังกรตะวันตกยังไม่มีปีก ไม่มีลมหายใจแห่งไฟ และยังไม่ใช่วัตถุร้ายอย่างเต็มรูปแบบ หากแต่เป็น “งูศักดิ์สิทธิ์” หรือ “งูปีศาจ” ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและเทพเจ้า

ในเทพปกรณัมกรีกโบราณ ปรากฏสัตว์ในตระกูลงูหลายตน เช่น Typhon — ยักษ์ที่มีหัวเป็นงูนับร้อย ซึ่งถือเป็นต้นตระกูลของสัตว์ประหลาดหลายชนิด และ Echidna — คู่ครองของ Typhon ซึ่งถูกขนานนามว่า

“มารดาแห่งสัตว์ประหลาด” โดยให้กำเนิดมังกรในตำนานหลายตน เช่น Hydra, Chimera, Cerberus และอื่น ๆ

หนึ่งในมังกรที่โด่งดังที่สุดคือ Hydra of Lerna — อสูรหลายหัวที่เมื่อถูกฟัน หัวใหม่จะงอกขึ้นมาแทน เป็นศัตรูของเฮอร์คิวลีสในตำนาน บางตนอย่าง Ladon ทำหน้าที่เฝ้าสวนแอปเปิลทองแห่ง Hesperides และถูกสังหารโดยเฮอร์คิวลีสเช่นกัน สิ่งเหล่านี้กลายเป็นต้นแบบของมังกรตะวันตกในยุคต่อมา ซึ่งมีหน้าที่ “เฝ้าชุมทรัพย์” และ “ถูกอัศวินปราบ”

---

2. มังกรในยุคโรมัน : เครื่องหมายของสงครามและอำนาจ

เมื่ออารยธรรมกรีกถูกโรมันรับช่วงต่อ แนวคิดเรื่องมังกรก็ถูกถ่ายทอดเข้ามาในวัฒนธรรมโรมันผ่านคำว่า “draco” ซึ่งต่อมากลายเป็นชื่อของสัตว์ชนิดนี้ในภาษาอังกฤษ

มังกรในยุคโรมันเริ่มมีการเพิ่ม “ปีก” และลักษณะที่ดุร้ายมากขึ้น โดยเฉพาะในบริบทของทหาร เช่น “ธงรูปมังกร” (Signum Draco) ที่กองทัพโรมันบางหน่วยใช้เป็นเครื่องหมายประจำกองนี้อาจเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิด “มังกรในฐานะสัตว์สงคราม” ซึ่งเฟื่องฟูในยุคเรอเนซองส์

นอกจากนี้ การปะทะกันของโรมันกับชนพื้นเมืองในบริเตน อาจมีผลต่อการก่อกำเนิดตำนาน “Red Dragon of Wales” หรือ “มังกรแดงแห่งเวลส์” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์สำคัญของอัตลักษณ์คัลท์ท้องถิ่นที่อยู่เหนือจักรวรรดิ

---

3. มังกรในยุคกลาง : ปีกาจในร่างสัตว์

ในช่วงยุคกลาง (Middle Ages, ค.ศ. 500–1500) มังกรตะวันตกพัฒนาเข้าสู่สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ทรงพลังที่สุดของยุโรป

โดยเฉพาะในบริบทของศาสนาและวรรณกรรม ตำนานของมังกรไม่ได้ถูกมองว่าเป็นสัตว์จริงอีกต่อไป แต่เป็นภาพแทนของบาป ปีกาจ หรือซาตาน

ในตำนานของ “เซนต์จอร์จปราบมังกร” มังกรกลายเป็นตัวแทนของความชั่วที่ถูกศรัทธาแห่งพระคริสต์ปราบลง การปราบมังกรคือการต่อสู้ทางจิตวิญญาณ เช่นเดียวกับ “มังกรแดง 7 หัว 10 เขา” ในคัมภีร์วิวรณ์ที่เป็นสัญลักษณ์ของซาตานโดยตรง

---

4. มังกรในตำนานอัศวิน : พิธีกรรมแห่งการฝึกจิตวิญญาณ

ในวรรณกรรมยุคกลาง เช่น Beowulf, Nibelungenlied, The Song of Roland และเรื่องปรัมปราอื่น ๆ มังกรเป็น “บททดสอบสูงสุด” สำหรับอัศวินผู้กล้า ผู้ที่สามารถปราบมังกรได้จะได้รับสถานะที่สูงส่ง ไม่เพียงแค่ว่าในทางการทหาร แต่รวมถึงคุณธรรม ความกล้าหาญ และการเอาชนะตนเอง

มังกรเฝ้าขุมทรัพย์จึงมิใช่แค่ผู้เฝ้าเงินทอง แต่เป็น “ผู้เฝ้าประตูแห่งการเปลี่ยนแปลงทางจิต”

ในวรรณกรรมแบบนี้ มังกรมักมีลักษณะกายใหญ่โต ปีกค้างคาว ลมหายใจเป็นไฟ และเป็นศัตรูที่ไม่ใช่ใครก็เอาชนะได้

---

5. การตีความเชิงจิตวิทยาและจิตวิเคราะห์วัฒนธรรม

ในเชิงจิตสำนึกสัญลักษณ์ (symbolic consciousness) มังกรฝั่งตะวันตกเป็น ตัวแทนของเงาในจิตใจมนุษย์ (the Shadow)

นักจิตวิทยาอย่าง Carl Jung มองว่า การเผชิญหน้ากับมังกรคือการเผชิญหน้ากับความกลัวภายใน การฆ่ามังกรจึงไม่ใช่แค่การปราบปีศาจภายนอก แต่คือ การแปรเปลี่ยนเงาให้เป็นพลังศีลธรรม

ในแนวทางของ Joseph Campbell มังกรเป็นอุปสรรคสุดท้ายใน “การเดินทางของวีรบุรุษ” (Hero's Journey) และผู้ที่ผ่านมันได้เท่านั้นจึงจะบรรลุการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง

---

6. มังกรกับซากดึกดำบรรพ์: ตำนานที่อาจมีรากจากความจริง

แม้จะเป็นสัญลักษณ์ทางจิตวิญญาณ แต่มันก็มีการบางสาย เช่น Adrienne Mayor ผู้บุกเบิกแนวคิด Paleomythology เสนอว่า ความเชื่อเรื่องมังกรในยุโรปยุคกลางอาจเริ่มจาก การพบซากฟอสซิลหรือกระดูก สัตว์ขนาดใหญ่ เช่น แมมมอธ แรดขน หรือไดโนเสาร์

ตัวอย่างเช่น :

- “ซากมังกรแห่ง Klagenfurt” ในออสเตรีย ที่เล่ากันว่าชาวบ้านฆ่ามังกรในปี ค.ศ. 1335 แต่ภายหลังพบว่า “หัวกะโหลกมังกร” ที่เก็บไว้นั้นคือของ แรดขน (woolly rhinoceros)
- ฟันและกระดูกมังกรในโบสถ์อิตาลี หลายชิ้นคือ ซากฉลามดึกดำบรรพ์ (Megalodon) หรือ กระดุกวาท

สำหรับผู้คนในยุคก่อนวิทยาศาสตร์ การพบ “สิ่งประหลาดที่ไม่รู้จัก” ย่อมถูกตีความด้วยกรอบความเชื่อ — มังกรจึงเป็นการจัดวาง “สิ่งจริง” เข้าสู่ “จินตนาการเชิงศาสนา”

—

7. ความแตกต่างระหว่างมังกรตะวันตกกับตะวันออก

สิ่งที่น่าสนใจคือ ในช่วงเวลาเดียวกัน (ยุคกลาง) มังกรฝั่งตะวันออก กลับเป็นสัตว์ที่น่าพาฝัน ความอุดมสมบูรณ์ และโชคลาภ

ขณะที่ มังกรตะวันตก กลับกลายเป็น “ศัตรูของศีลธรรม” ที่ต้องถูกกำจัด

มังกรตะวันออกคือสภาพของพลังจักรวาล

มังกรตะวันตกคือเงามืดของจิตวิญญาณมนุษย์

—

← ENO สรุป : มังกรตะวันตก ตำนานที่มีทั้ง “จินตนาการ” และ “ซากจริง”

มังกรในยุคกลางตะวันตกไม่ใช่สัตว์โกหก หากเป็นสัตว์แห่งจินตภาพที่เกิดจากทั้ง จิตสำนึก ศาสนา ความกลัว และการเข้าใจผิดทางโบราณคดี

หลายคนในยุคนี้เชื่ออย่างแท้จริงว่าได้ต่อสู้กับมังกร หรือพบซากของมัน โดยไม่มีเจตนาโกหก

และเรื่องเล่าเหล่านั้นยังคงสั่นสะเทือนความรู้สึกของคนรุ่นหลังอยู่จนถึงทุกวันนี้

“อัศวินปราบมังกร ไม่ใช่เพียงชัยชนะของคนเหนือสัตว์
แต่คือชัยชนะของจิตใจที่กล้าหาญเหนือความกลัวที่ลึกที่สุดในตัวเรา”

 แหล่งอ้างอิงตามหัวข้อ :

1. จุดกำเนิดของมังกรฝั่งตะวันตก (กรีก-โรมันโบราณ)

- Fontenrose, J. (1959). Python: A study of Delphic myth and its origins. University of California Press.
  - Graves, R. (1955). The Greek myths. Penguin Books.
  - Ogden, D. (2013). Dragons, serpents, and slayers in the classical and early Christian worlds: A sourcebook. Oxford University Press.
  - Mayor, A. (2000). The first fossil hunters: Paleontology in Greek and Roman times. Princeton University Press.
-

2. มังกรในยุคโรมัน และรากฐานเชิงทหาร-สัญลักษณ์

- Ogden, D. (2013). Dragons, serpents, and slayers in the classical and early Christian worlds: A sourcebook. Oxford University Press.
  - Mayor, A. (2000). The first fossil hunters: Paleontology in Greek and Roman times. Princeton University Press.
-

3. มังกรในยุคกลาง (Middle Ages) – ศาสนา ตำนาน อัศวิน

- Beowulf. (2008). Translated by Seamus Heaney. W. W. Norton & Company.
  - Nibelungenlied. (2004). Translated by A. T. Hatto. Penguin Classics.
  - White, T. H. (1958). The once and future king. Putnam.
  - Williams, D. (1996). Deformed discourse: The function of the monster in medieval thought and literature. University of Exeter Press.
  - Revelation 12:3–9, Holy Bible, New International Version.
-

4. มังกรกับการตีความเชิงจิตวิญญาณ-จิตวิเคราะห์

- Jung, C. G. (1964). Man and his symbols. Dell.
  - Campbell, J. (2008). The hero with a thousand faces (3rd ed.). New World Library.
  - Williams, D. (1996). Deformed discourse: The function of the monster in medieval thought and literature. University of Exeter Press.
-

5. มังกรกับฟอสซิล-หลักฐานทางกายภาพ

- Mayor, A. (2000). The first fossil hunters: Paleontology in Greek and Roman times. Princeton University Press.
  - Zemeckis, R. (Director). (2007). Beowulf [Film]. Paramount Pictures.
-

หน่วยเผยแพร่ศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนา กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม บจก. อาลินดา การ์เด็น

พิพิธภัณฑ์อาลินดา : Alinda Museum

<https://linevroom.line.me/post/1175011746770404912>